

Host: Kovanda Karel; bývalý velvyslanec ČR při OSN a při NATO

8.7.2016 ČT 24 str. 1 18:25 Interview ČT24

Zuzana TVARŮŽKOVÁ, moderátorka

Spojené státy ovládají rozhořčené nálady. Na začátku týdne policie zastřelila dva afroameričany. Oba zásahy kritizuje část veřejnosti. **Americkým** Dallasem otřásl **útok**, při kterém byli zastřeleni policisté. Co se to děje v **USA**? Kdo dovede nenávistné střety zastavit? **Americký** prezident případy násilí odsoudil. Ode dneška se účastní **summitu NATO**. Kam musí Aliance směřovat, a co ji rozděluje? V dnešním Interview vítám bývalého velvyslance **České republiky** při OSN a **NATO** Karla Kovandu. Dobrý podvečer.

Karel KOVANDA, bývalý velvyslanec ČR při OSN a při NATO

Dobrý večer.

Zuzana TVARŮŽKOVÁ, moderátorka

Americkým Dallasem otřásla vražda několika policistů. Ve **Spojených státech**, kde je policie hodně respektovaná. Alespoň se o tom tak hovoří. Pojďme se podívat na tu hodně nepříjemnou ukázkou. Jak moc to co vidíme podle vás vypovídá o vyhocených náladách ve **Spojených státech**?

Karel KOVANDA, bývalý velvyslanec ČR při OSN a při NATO

Vypovídá. O tom není sporu. To co jsme v posledních **letech** viděli ve **Spojených státech** byla tu a tam nějaká oběť. Zejména černochů z řad policie. Ale tady když se kdosi obrátil proti policii a pět jich zastřelil, tak to je naprosto nevidané. To co uvidíme teď je samozřejmě prezident Obama, zase vyjádří svoji lítost a zase vyjádří své znepokojení nad tím, že v **Americce** není vůbec žádná **kontrola** toho kdo vlastní střelné **zbraně** a kdo je může jak nabýt. A na to samozřejmě bude zase odpověď Národní asociace pro střelné **zbraně**, NRA, která řekne, že ten člověk byl bez úhony a nikdy se nedalo předpokládat, že by střílel. Neměl žádný trestní rejstřík. Takže i kdybychom měli různá omezení, tak on by si tu **zbraň** stejně mohl koupit.

Zuzana TVARŮŽKOVÁ, moderátorka

Takže nekonečná smyčka. Když se budeme držet případu v Dallasu. Dá se předpokládat, že takové **střelce** potkají tvrdé tresty? Měli by, aby se ta touha po nějaké pomstě a vyhrocování nezvyšovala? Bude ve **Spojených státech** ostře sledovaný případ?

Karel KOVANDA, bývalý velvyslanec ČR při OSN a při NATO

Zastřelit policistů je nesmírně těžký zločin. Zastřelit pět policistů, tak to si neumím představit. Zdá se mi to naprosto nebývalá záležitost. Nepochybuji o tom, že až skončí vyšetřování, až skončí soudní **jednání**, tak právě protože to je v **Texasu** kde platí trest smrti, tak bych se vůbec nedivil, kdyby ten trest smrti dostal.

Zuzana TVARŮŽKOVÁ, moderátorka

Co by mohlo fungovat, aby si tyto nálady nezhoršovaly? Existuje někdo ve **Spojených státech**, který by měl takovou autoritu, aby platil na všechny?

Karel KOVANDA, bývalý velvyslanec ČR při OSN a při NATO

Já si skutečně myslím, že omezení střelných **zbraní** je pravděpodobně tím jediným klíčem, který mele lze čehokoliv dosáhnout. Ale teď jsme viděli, že po poslední masakru na Floridě se prezident Obama zase snažil něčeho dosáhnout. V **americkém kongresu** to nebylo možné toho dosáhnout. Protože se

tam střetly nejen zájmy národní asociace pro střelné **zbraně**, ale také republikánské zájmy, aby demokratům nešly na ruku.

Zuzana TVARŮŽKOVÁ, moderátorka

Koneckonců, my si můžeme slova **amerického** prezidenta poslechnout.

Barack OBAMA, **americký** prezident

Když jsou lidé vyzbrojeni **zbraněmi**, jsou následky **útoků** tragické. V následujícím období se nad tím budeme muset vážně zamyslet.

Zuzana TVARŮŽKOVÁ, moderátorka

Držení **zbraní** ve **Spojených státech**. Už jste to koneckonců řekl, je to silné politické téma. Kde se vůbec bere u těch zastánců ten silný pozitivní vztah ke **zbraním**?

Karel KOVANDA, bývalý velvyslanec **ČR** při OSN a při **NATO**

Spočívá to v **americké** ústavě, která vznikla v době, kdy držet střelné **zbraně** byla skutečně otázka sebeobranu. Ale od té doby se právo držet **zbraň**, tak to je v **Americe** v podstatě svaté. Téměř bez omezení. Dneska tu a tam se v některých státech je povoleno třeba nosit **zbraň** do školy. **Američtí** zastánci držení střelných **zbraní** budou tvrdit, že kdykoliv je nějaká oběť, tak budou tvrdit, že ty oběti vznikají protože neměli **zbraní**, aby se mohli bránit. Je to záležitost naprosto přepnutá, naprosto přehnaná a těžko reformovatelná. Zejména za současného složení **americké** administrativy a **kongresu**.

Zuzana TVARŮŽKOVÁ, moderátorka

Ten incident se odehrál v den, kdy nejen Dallasem procházeli poklidně protestující proti policejnímu násilí na afroameričan. My si můžeme připomenout. Policie zastřelila Filenda Casteleho a v **americké** Luisianě zemřel po **střelbě** Anton Sterling. To jsou případy, kde aspoň ten první, druhý pohled je zjevné, že ty oběti se žádným velkým způsobem ani nebrání. Není to první případ, není to druhý případ. Proč se tohle ve **Spojených státech** děje? Existuje na to vůbec odpověď?

Karel KOVANDA, bývalý velvyslanec **ČR** při OSN a při **NATO**

Nevím, jestli na to vyčerpávající odpověď. V každém případě je tady velký strach z reakce zejména afroameričanů na **jednání** policie. Ten strach je oboustranný. Afroameričan se bojí, že budou bezdůvodně zastřeleni. Policie se bojí následků toho, že se se jich desetitisíce dostanou do ulic. Ten strach je vzájemný. Proto jsou policisté **ozbrojení**. **Afroameričané** často nejsou, takže stačí, aby nevyndal včas ruku z kapsy a je po něm.

Zuzana TVARŮŽKOVÁ, moderátorka

Existuje vyjádření guvernéra státu Minesota, který říká a ptá se: Stalo by se to, kdyby byl řidič nebo pasažéry bílý? Nemyslím si to, jde o ten druhý případ. Jak moc je důležitá tato rasová otázka, která je velice náročná. Protože asi neexistuje to ve **Spojených státech** a nefunguje, že by bílí policisté nenáviděli černé **Američany**.

Karel KOVANDA, bývalý velvyslanec **ČR** při OSN a při **NATO**

Když se člověk zamyslí nad tím, proč procentuálně je takové obrovské % například mladých černochů ve vazbě a vězení ve srovnání s bílým obyvatelstvem. Ta čísla jsou nesrovnatelná. Není přehnané, když se člověk zamyslí nad tím, jaký je rasový profil obětí policejní **střelby**. Není sporu podle mého soudu, není sporu v tom, že afroameričan je na tom hůř. Jak říká guvernér, kterého jste zmiňovala. Šance, že by se to stalo bílému je podstatně menší.

Zuzana TVARŮŽKOVÁ, moderátorka

Kvůli těmto případům vznikl ve **Spojených státech** hnutí Black Live Matters. Jak by se dalo charakterizovat? Je to pro **Spojené státy** typické, že se dokáží lidé takto spojit dobrovolně? Jsou tam bílí i černí. Jakou má sílu podobné hnutí?

Karel KOVANDA, bývalý velvyslanec **ČR** při OSN a při **NATO**

Toto hnutí Black Live Matters, což v češtině bych řekl, Černé životy stojí zato, nebo Černé životy se počítají, je staré asi tak rok a půl. Jeho snahou tohoto hnutí bylo, aby se změnil systém práce policie. Aby se změnilo nahlížení na hodnotu života černých lidí a tak dále. Zda to mělo doposud nějaký vliv, tak těžko říci. Rozhodně to situaci nezhorsilo. Možná to vedlo k tomu, že si řada lidí uvědomila, jak často jsou černí obětí takového násilí.

Zuzana TVARŮŽKOVÁ, moderátorka

Kdybychom se podívali na tu afroamerickou komunitu jako takovou, jakým vývojem si musela projít, protože to že tam jsou sociální problémy, kriminální problémy, to je prostě fakt.

Karel KOVANDA, bývalý velvyslanec **ČR** při OSN a při **NATO**

Je to fakt. Já jsem se do Ameriky přestěhoval začátkem 70. let. Když se na to dívám z tohoto historického svého hlediska, tak mezi **americkými** černochoy tehdy bylo velice populární hnutí černých muslimů. Také hnutí černých panterů. Což byly skupiny, které vyzývaly k **ozbrojenému odporu** proti bílé **Americe**. Toto všechno, řekl bych vyhaslo od té doby. Dnes postavení černochoů se výrazně zlepšilo. Stále ještě není žádné rovnosti mezi možnostmi průměrného černého a bílého **amerického** občana. Ale, řekl bych, že ta situace se zlepšila. Ovšem **jednání** policie v řadě států, které vyvolalo nakonec to hnutí Black Live Matters pouze přilévá olej do ohně, který už skomíral.

Zuzana TVARŮŽKOVÁ, moderátorka

Jeden z hlasitých aktivistů Brown popisuje zvýšené násilí policistů na lidech ze lesbické a gay komunity. Pakliže bychom to tedy vzali vážně, čím to může být? Je to jakousi konzervativní částí povahy jisté skupiny obyvatel?

Karel KOVANDA, bývalý velvyslanec **ČR** při OSN a při **NATO**

Je to záležitost společenské kultury. V **Americe** probíhá ještě dnes takové kulturní zápolení mezi tím co se smí, co je normální a mezitím co je úchylnka, co je nepovolené a co se nemůže řešit takovým způsobem. A myslím, že do toho vzorce toho kulturního zápolení patří také to, že policie nevím proč, je principiálně na straně tradiční tradicionalistické. Na straně kultury, které neuznává jakoukoliv výhybku. Neuznává jakékoliv nestandardní řešení vlastního života.

Zuzana TVARŮŽKOVÁ, moderátorka

Má to určitě politickou rovinu. Už jsme o tom trošinku mluvili. Washington Post cituje bývalého **kongresmana**, který říká: tohle je **válka**, pane Obamo, reálná Amerika přijde po vás. Mimochodem, ten tvíd, který zveřejnil později smazal, to uvedla CNN. Co to všechno může znamenat pro politickou scénu?

Karel KOVANDA, bývalý velvyslanec **ČR** při OSN a při **NATO**

Žijeme v předvolební době. Za několik krátkých měsíců budeme mít prezidentské volby. Prezident Obama stojí vyhraněně v tom kulturním zápase na straně jedné. Byl to právě prezident Obama, který dal pokyn k tomu, aby se legalizovaly sňatky mezi lesbickými a gay páry. V tom má podporu převážné většiny **amerického** obyvatelstva. Jsou lidé, kteří zejména podporují nadcházejícího kandidáta Trumpa, který to vidí jinak. Trump sám ne, pozor, Trump ne, ale řada lidí, kteří ho podporují vidí tuto záležitost úplně jinak a předpokládají a doufají, že kdyby případně až, bude Donald Trump zvolen, takže se celá kultura **americké** společnosti začne měnit k tomu tradičnímu.

Zuzana TVARŮŽKOVÁ, moderátorka

Jsmo ve **Spojených státech** a **Spojené státy** budou hrát důležitou roli při **setkání NATO**.

Karel KOVANDA, bývalý velvyslanec **ČR** při OSN a při **NATO**

Já bych doufal.

Zuzana TVARŮŽKOVÁ, moderátorka

Řekněte mi, je to v něčem přelomový **summit**? Protože často se tak o tom vždycky hovoří. Pokaždé, když se koná.

Karel KOVANDA, bývalý velvyslanec **ČR** při OSN a při **NATO**

Ano, pokaždé když se koná **summit NATO**, tak se o tom hovoří jako o **summitu** přelomovém. Tentokrát zdá se mi je trochu více přelomový než bývá zvykem. Poslední **summit** jsme měli před dvěma lety ve Walesu. A ten waleský **summit** si předsevzal, že se **NATO** vzchopí a vzmuží. Tento **summit** by měl ukázat, co se za ty dva roky stalo, co se povedlo, v čem se pokračuje a v čem bude aliance, myslím, že to /nesrozumitelné/ jakože bude pevnější, silnější a připravenější.

Zuzana TVARŮŽKOVÁ, moderátorka

Dokázal byste říci, v jaké podobě se takové **summit** odehrává? Je čas na detaily, nebo se pouze připravují silná prohlášení navenek?

Karel KOVANDA, bývalý velvyslanec **ČR** při OSN a při **NATO**

Je tady několik momentů. Především podotknu pozoruhodnou věc, že **varšavská summit** se odehrává ve stejné místnosti, v které se odehrálo vytvoření **varšavského** paktu. To je vedlejší. Druhá věc je, že dokumenty **summitu** jsou připravené dopředu. Před **summitem** hlav států a vlád se sešli **ministři** zahraničí a **ministři obrany**. Na těchto schůzích se doplňovali dokumenty, které **summit** aliance přijme dnes a zítra. Takže co bude na **summitu** se v podstatě ví. Překvapení ovšem nikdy nejsou vyloučena. Kdyby se jenom dodržel o tom, co je připravené, tak to bude **summit** významný. O tom nepochybuji.

Zuzana TVARŮŽKOVÁ, moderátorka

Také otevírá otázku, jak moc je **NATO** jednotné. Poslechněme si, co k tomu řekl Lukáš Dyčka **bezpečnostní analytik z Univerzity obrany**.

Lukáš DYČKA, **bezpečnostní analytik, Univerzita obrany**

Po aliance existuje druhá skupina zemí, které už se jakýmsi způsobem polooficiálně říkat ruská skupina zemí. To je především **Belgie**, Řecko, Španělsko, ale i Německo. Tyto státy nejsou úplně nakloněné akcím vůči Rusku. Taková Francie se původně nechtěla těch čtyř **praporů** vůbec účastnit. Teď tam bude zapojena maximálně jednou rotou, což je pro zemi s jedním z největších rozpočtů v alianci opravdu mizivé. Vidím poměrně velké nebezpečí jakéhosi štěpení uvnitř aliance.

Zuzana TVARŮŽKOVÁ, moderátorka

Souhlasíte? Je patrná tahle ta názorová polarizace?

Karel KOVANDA, bývalý velvyslanec **ČR** při OSN a při **NATO**

Pan Dyčka se zmínil o čtyři **praporech**, které by aliance měla postavit ve třech baltských zemích plus v Polsku. Pravda je, že dlouho se hledalo, kdo hlavně ten čtvrtý **prapor** povede. Teď se zdá, že ho povede Kanada. Takže Německo, **Spojené státy**, Británie a Kanada. Každá z těchto zemí povede jeden z **praporů**. Pan Dyčka má pravdu, že některé země jsou, řekl bych, ochotnější Rusku více vyjít více vstříc. Německo se mi zdá, že je na rozhraní. **Ministr** zahraničí Steinmeier hovořil velice shovívavě vůči Rusku. Myslím si, že s ním nesouhlasí celá řada jiných německých politiků, zejména ze strany CDU. CSU, tak

tam je také vidět trochu proruského chápání. V Německu se tomu říká, že to jsou lidé, kteří chápou Putina.

Zuzana TVARŮŽKOVÁ, moderátorka

Proč si myslíte, že se to děje?

Karel KOVANDA, bývalý velvyslanec **ČR** při OSN a při **NATO**

Děje se to převážně z důvodu ekonomických. Rusko je velice důležitým, nebo bylo velice důležitým odběratelem německého zboží a německých výrobků. Tím, že v důsledku ruské okupace Krymu ruského **jednání** na východní Ukrajině jsme vyhlásili sankce, tak tím trpí nesporně některá část německé ekonomiky. Na tomto základě je určitá část německé veřejnosti a německých výrobců se přiklání k tomu, abychom se trochu umírnili. Abychom trochu chápali Putina více. Hlavním činitelem tady je někdejší německý kancléř Schröder.

Zuzana TVARŮŽKOVÁ, moderátorka

Dají se tyto dva proudy spojit? Jak moc je to pro alianci důležité, aby byla jednotná?

Karel KOVANDA, bývalý velvyslanec **ČR** při OSN a při **NATO**

Pro alianci je nezbytné, aby byla jednotná. Co se Německa týká, tak tím svorníkem bude kancléřka Angela Merkelová, která doposud co jsem četl se nevyjádřila příliš jasně. Nechala to na dalších svých kolezích, aby se vyjadřovali. Ale z mého pohledu nepochybuji o tom, že Angela Merkelová není člověk, který by chápal Putina.

Zuzana TVARŮŽKOVÁ, moderátorka

Jak zásadní je zlom vyslání právě těch předsunutých sil o kterých jsme hovořili jaký to má význam

Karel KOVANDA, bývalý velvyslanec **ČR** při OSN a při **NATO**

Mluvíme tady o **praporu** do každé z těch čtyř zemí. Je to menší **prapor** velikosti 800 až 1200 lidí. A z **vojenského hlediska**, tak kdyby si Rusko usmyslelo, že napadne Estonsko přímou silou, tak to nebude z **vojenského hlediska** hrát žádnou roli. Bude to ale hrát roli v tom, že ty **prapory** jsou mnohonárodní. Takže tam nejsou jenom Estonci, ale jsou tam zastoupeny země, takovej průřez aliancí, je tam zastoupen. Umím si představit, že v případě, že by Rusko skutečně zasáhlo, tak kdyby na straně těch mnohadnárodních **praporu** byly oběti a ty oběti se měli v rakvích vracet do svých domácích zemí, že to vzbudí nebývalé pobouření v aliančních členských zemích. Takže to je jeden význam, který přesahuje absolutní **vojenskou sílu**, potažmo slabost toho jednoho **praporu**. Druhá věc ovšem je, že Rusové takto otevřeně nezaútočí. Rusové a proti tomu aliance se připravuje velice intenzivně včetně ve spolupráci s **Evropskou unií**, budou zasahovat svým hybridním způsobem.

Zuzana TVARŮŽKOVÁ, moderátorka

Který jsme sledovali na Ukrajině.

Karel KOVANDA, bývalý velvyslanec **ČR** při OSN a při **NATO**

Ano. Tam jsme tomu říkali zelení mužičci.

Zuzana TVARŮŽKOVÁ, moderátorka

Říkáte to tak přesvědčivě, že budou. Je to riziko vážné?

Karel KOVANDA, bývalý velvyslanec **ČR** při OSN a při **NATO**

Ne, tím chci, že kdyby Rusové měli pokusit zvrátit situaci například v jedné z baltských zemí, tak nezaútočí přímo. Použili by toho hybridního mechanismu, který si vypěstovali a vybudovali. Zvládli a

stále zlepšují. Totiž zelení mužičci bez uniforem se objeví a začnou provokovat místní ruskojazyčné menšiny a podobně. Začnou podryvat autoritu té či oné baltské země.

Zuzana TVARŮŽKOVÁ, moderátorka

Kreml už vzkázal, že bedlivě sleduje **summit NATO**. Není ta síla právě Ruska, Kremlu přečeňována? Pokud sledujeme operace **NATO**. Není to ukazování sil a vymezování se v nějakém preventivním smyslu slova?

Karel KOVANDA, bývalý velvyslanec **ČR** při OSN a při **NATO**

Že by se tady přečeňovala síla Kremlu bych neřekl. Řekl bych právě naopak, že Kreml ukazuje co umí. Kreml dokáže z jednoho dne na druhý vyvolat obrovské manévry. Po celé délce své západní **hranice**. Kreml dokázal v průběhu hodin okupovat Krym. Kreml umí. Jestli má ten politický záměr je druhá věc. Ale upřímně řečeno paní redaktorko. Když jsem byl v alianci jako ambasador, tak jedna z věcí kterou ses tam naučili je, že posuzujeme protivníka ne podle toho, jakou má politickou vůli, ale podle toho jakou má **vojenskou schopnost**.

Zuzana TVARŮŽKOVÁ, moderátorka

Jakou má **vojenskou schopnost** Rusko v porovnání s **NATO**?

Karel KOVANDA, bývalý velvyslanec **ČR** při OSN a při **NATO**

Já to neumím porovnat **vojensky přesně**. Ale ty **vojenské schopnosti** Ruska jsou naprosto nezpochybnitelné.

Zuzana TVARŮŽKOVÁ, moderátorka

Jsou tady další výzvy, hovořil o nich taky koneckonců /nesrozumitelné/, je to migrace a terorismus. Do jaké míry si myslíte, že musí v **NATO** hovořit o tom, jak zapojit alianci do těchto témat? Kam až musí zajít úvahy o jakýchkoli podporách **NATO** třeba v kritických oblastech.

Karel KOVANDA, bývalý velvyslanec **ČR** při OSN a při **NATO**

O tom jakou roli by aliance měla hrát v oblasti neřízené migrace, tak to byla otázka, před kterou aliance stála od samého začátku tohoto fenoménu. Po svém **summitu** ve Walesu se do toho trochu zapojila. Tím, že v egejském moři má aliance asi čtyři nebo pět lodí, které informují a také kazí cesty migrujících lodí a snaží se posvítit si na pašeráky migrantů. V tomto se Aliance ve **Varšavě** rozhodne pokračovat a rozšířit svoji roli. Navíc Aliance ve **Varšavě** rozhodne zapojit se také ve střední části Středomoří. Totiž v oblasti mezi Itálií, Balkánem a Libyí. Tam půjde o to přerušit cesty utečenců z Libye do Evropy a podpořit uznávanou libyjskou vládu. Toto jsou některé z úkolů, před kterými aliance stojí co se týče migrace. Jakmile už je migrant v Evropě, tak to už není záležitost aliance. Tam už je to záležitost **Evropské unie** a Frontex u a rozdělování a přidělování utečenců zemím. Ale to už je mimo alianční vliv.

Zuzana TVARŮŽKOVÁ, moderátorka

Ještě na závěr. Evropská za sebou britské hlasování o vystoupení z **Evropské unie**. Ještě jednou si poslechněme slova Lukáše Dyčky.

Lukáš DYČKA, **bezpečnostní analytik, Univerzita obrany**

Odchodem Velké Británie já očekávám větší odchýlení **Evropské unie** od **NATO**, to znamená menší koordinaci spolupráce těchto dvou organizací. Takže, já to nevidím úplně pozitivně do budoucna.

Zuzana TVARŮŽKOVÁ, moderátorka

Když dojde k tomu faktickému odchodu Velké Británie z **Evropské unie**. Bude to mít vliv na vztahy **EU** a **NATO**?

Karel KOVANDA, bývalý velvyslanec **ČR** při OSN a při **NATO**

Aliance samozřejmě bude slibovat, že to nebude mít žádný vliv, protože Británie odchází z **Evropské unie** a nikoliv z aliance. Ale já osobně si myslím, že nějaký vliv to mít bude.

Zuzana TVARŮŽKOVÁ, moderátorka

V jaké podobě?

Karel KOVANDA, bývalý velvyslanec **ČR** při OSN a při **NATO**

To, co mě například zarazí a čeho se ještě nikdo nevěšmal je následující. Podle dohody Berlín + z roku **2002**. Má Evropa schopnosti zasahovat v krizích. Tyto krizové zásahy se řídí se aliance. Z aliance je řídí náměstek vrchního **velitele** spojeneckých sil v Evropě. Tímto zástupcem vrchního **velitele** spojeneckých sil je vždy Evropan a doposud to býval vždy Němec nebo Brit. Teď je otázka, jak může Brit, zástupce nejvyššího **vojenského velitele** sil v Evropě řídit operaci **Evropské unie**, když v ní Britové nejsou.

Zuzana TVARŮŽKOVÁ, moderátorka

Říká Karel Kovanda, který přišel do dnešního Interview. Děkuju vám za to. A na shledanou.

Karel KOVANDA, bývalý velvyslanec **ČR** při OSN a při **NATO**

Na shledanou.

Zuzana TVARŮŽKOVÁ, moderátorka

Blíží se 19. hodina, s ní Události, tak se na ně podívejte a hezký večer.